

Taustamuistio linjapaperiuudistuksesta

9.3.2018

Muistion ovat laatineet:
hallituksen varapuheenjohtaja Tapio Hautamäki
vaikuttamisen ja viestinnän päällikkö Heikki Isotalo

1. Tiivistelmä

Edustajisto käy kokouksessaan 22.3. lähetekeskustelun linjapaperiuudistuksen toteutuksesta. Edustajiston on syytä ottaa kantaa erityisesti kahteen kysymykseen:

Mihin suuntaan linjapaperikokonaisuutta kehitetään? Muistiossa kolme vaihtoehtoa:

- i) yksi linjapaperi, jossa kaikki linjat
- ii) yksi linjapaperi, jonka ohella teemakohtaisia ohjelmia
- lii) teemakohtaisia linjapapereita (nykytila)

Kuinka paljon edustajistoa, vapaaehtoisia ja/tai jäsenistöä osallistetaan? Muistiossa on esitelty kolme vaihtoehtoa:

- i) valmistelu tehdään työntekijöiden ja hallituksen kesken
- ii) edustajistoa, vapaaehtoisia ja/tai jäsenistöä osallistetaan kevyesti
- iii) edustajistoa, vapaaehtoisia ja jäsenistöä osallistetaan suoraan

Linjapaperiuudistuksen aikataulu ja kustannukset riippuvat lähetekeskustelun toiveista.

2. Linjapaper(e)ista yleisesti

Mikä on linjapaperi? Dokumentti tai joukko dokumentteja, jotka kertovat mitä mieltä organisaatio asioista on. Erilaiset linjapaperit ovat tyypillisiä ylioppilaskuntien lisäksi erilaisille vaikuttamisorganisaatioille ja poliittisille puolueille. Toisin kuin strategia, toimintasuunnitelma tai toimisto-ohjelma, linjapaperit eivät sinänsä synnytä operatiivista toimintaa, vaan ohjaavat sitä. Linjoja voi olla myös asioista, joille AYY ei aktiivisesti tee mitään.

Kaikesta ei ole pakko olla linjaa – ainoastaan niistä asioista, jotka ovat jäsenistölle tärkeitä. Linjojen ei ole pakko olla realistisia tai helposti saavutettavia – AYY voi tavoitella täydellistä yliopistoa ja yhteiskuntaa ja samaan aikaan arjen vaikuttamistavoitteissa ymmärtää todellisuuden realiteetit.

Linjapaperikokonaisuus on kahdensuuntainen työkalu: samaan aikaan se i) antaa edustajistolle vallan päättää, mitä viestiä AYY välittää eteenpäin ja ii) helpottaa toimiston työtä (kaikkea ei ole tarpeen erikseen kysyä hallitukselta tai edustajistolta).

2. Lähtötila

AYY:lla on tällä hetkellä 12 erillistä linjapaperia, joiden yhteismitta on 35 sivua. Linjapaperien rakenne vaihtelee ytimekkäitä pääkohtia listaavasta ympäristölinjasta seikkaperäiseen ja proosamuotoiseen asumisen linjapaperiin. Vanhimmat voimassa olevat linjapaperit ovat AYY:n perustamisvuodelta 2010.

Vaikuttamisen valiokunta kävi vuonna 2017 läpi AYY:n linjapaperidokumentit. Valiokunta totesi, että linjapaperien sisältö on osin vanhentunutta, osin ristiriitaista ja päättyi johtopäätökseen, että linjapaperien yhdistämisessä olisi toiminnallisia etuja.

3. Linjapaperikokonaisuuden rakenne – kolme mahdollista mallia

Linjapaperikokonaisuus voidaan toteuttaa uudistuksen yhteydessä useilla eri tavoilla. Tässä muistiossa on esitelty kolme luontevinta toteutustapaa sekä kunkin toiminnalliset vahvuudet ja heikkoudet sekä huomioita kokonaisuuden luomisesta ja ylläpidosta.

i) Yksi linjapaperi, jossa kaikki linjat

Yksi linjapaperi kokoaisi yhteen kaikki AYY:n keskeiset vaikuttamislinjat. Se ei tarkoita sitä, että kaikkeen on pakko ottaa kantaa: linjapaperin laajuus voi olla vastaava kuin nykyisten erillisten linjapaperien yhteenlaskettuna. Linjapaperin sisällä on joka tapauksessa luonteva olla temaattisia alasioita, jotta kokonaisuus pysyy hallittavana.

Vahvuudet:

- Selkeys ja läpinäkyvyys
- Helppokäyttöinen kaikille toimijoille
- Päivittäminen helpommin hallittavissa, joten linjat pysyvät ajankohtaisina

Heikkoudet:

- Sopiiko yksi formaatti kaikkiin eri teemoihin? Sektoreiden tarpeet erilaiset
- On väistämättä sisällöltään yleisluontoinen – vaarana konkretian puute

Prosessinäkökulma:

- Työläs rakentaa ensimmäistä kertaa, mutta helppo ylläpitää jatkossa

ii) Yksi linjapaperi, jonka ohella teemakohtaisia ohjelmia

Malli vastaisi muilta osin edellistä (suurin osa linjoista löytyisi yhdestä linjapaperista), mutta sen rinnalla säilytettäisiin yksityiskohtaisempia linjapapereita tai ohjelmia niistä asioista, joihin halutaan ottaa tarkemmin kantaa.

Vahvuudet:

- Yleiset linjat yksissä kansissa, mutta tarpeen mukaan mahdollista päästä yksityiskohtaisemmalle tasolle teemakohtaisissa ohjelmissa
- Sektorikohtaiset tarpeet helpompi tyydyttää – esim. yrityssuhteita koskeva linjapaperi eroaa toiminnallisesti vaikuttamistyötä tukevista linjoista

Heikkoudet:

- Mahdollisesti sekava – ohjelmat voivat jäädä linjapaperin varjoon ja unohtua
- Sisällöt voivat olla päällekkäiset ja keskenään ristiriitaiset

Prosessinäkökulma:

- Helppo luoda hyödyntämällä jo olemassa olevia dokumentteja, mutta työläs ylläpitää

iii) Teemakohtaisia linjapapereita (nykytila)

Pysytään pääpiirteittäin nykytilassa. Uudistuksen yhteydessä voidaan linjapapereiden päivittämisen lisäksi harkita joko niiden määrän karsimista tai uusien linjapapereiden käyttöönottoa.

Vahvuudet:

- Linjat syntyneet toiminnallisen tarpeen mukaan
- Mahdollistaa yksityiskohtaisemman ja ohjelmamaisemman otteen

Heikkoudet:

- Kokonaisuus vaikeasti hallittava
- Todellisuus ei asetu kauniisti teemojen rajoihin – aina ei ole selkeää, mistä linjapaperista tietoa tulisi etsiä
- Yksittäiset linjapaperit vanhenevat herkästi
- Sisällöt voivat olla päällekkäiset ja keskenään ristiriitaiset

Prosessinäkökulma:

- Ei erillistä käyttöönottokustannusta, sillä edellyttää vain nykyisten linjapapereiden päivittämistä ja/tai täydentämistä

Mitä muualla?

Muut ylioppilaskunnat ovat luonteva verrokki linjapaperikokonaisuuksien tarkastelun kannalta. Tällä hetkellä yhtenäinen linjapaperi löytyy seuraavista kunnista: SYL, HYY, TYY, Tamy, OYY, ÅAS, LYY, ISYY, LTKY. Erillisiä ohjelmapapereita on TTYY:llä ja JYY:llä, Taiyolla on pelkät taidepoliittiset linjat ja VYY:llä ei ole linjapaperia laisinkaan.

Ylioppilaskunnissa on ollut viime vuosikymmeninä nähtävillä kaksi trendiä: i) linjojen määrittänen formaalisti päätettävillä linjapapereilla ad hoc linjojenmuodostuksen sijasta ja ii) useista linjapapereista yksittäiseen linjapaperiin siirtyminen. Tämä ei tietenkään tarkoita, että myös AYY:n pitäisi tehdä samoin. Muualta kannattaa kuitenkin ottaa mallia sen suhteen, että linjapaperikokonaisuus olisi mahdollisimman selkeä ja helposti hallittava.

4. Kuinka linjat muodostuvat – prosessinäkökulma

Linjapaperikokonaisuus voidaan valmistella tavoitteesta riippuen monella eri tapaa. Isoin valmisteluun vaikuttava tekijä on se, kuinka monta taho halutaan kuulla ja osallistaa linjapaperityön eri vaiheissa. Osallistuvat ryhmät voidaan jakaa neljään keskeisimpään: i) toimistoon, ii) edustajistoon, iii) vapaaehtoiisiin ja iv) koko jäsenistöön.

Toimiston osallistuminen

- Toimistolta löytyy työresurssi, jonka avulla linjapaperikokonaisuus voidaan uudistaa. Operatiivinen vastuu linjapaperien valmistelusta on toimistolla, mikäli edustajisto ei toisin päättä.
- Hallitus, vaikuttamisen ja viestinnän päällikkö sekä vaikuttamistiimin asiantuntijat ovat väistämättä tavalla tai toisella mukana prosessissa, sillä kysymys on joukosta, joka valmista linjapaperikokonaisuutta myös hyödyntää
- Jos halutaan edustajiston tai jäsenten laajempaa fasilitointia, käytännössä tarkoittaa toimiston resurssin hyödyntämistä

Edustajiston osallistuminen

- Edustajisto päättää linjat
- Miten edustajisto osallistuu linjojenmuodostukseen? Vaikuttamisen valiokunnan kautta vai kaikkia edustajiston jäseniä iltakoulussa osallistamalla? Edustajisto mukaan prosessikirjoittamaan linjoja?

Vapaaehtoisten osallistuminen

- Vaikuttamistyötä tekevät vapaaehtoiset ovat läheisesti tekemisissä vaikuttamistiimin asiantuntijoiden kanssa, joten mukanaolo linjapaperiuudistuksessa on helppo ja luonteva toteuttaa.
- Muiden vapaaehtoisten (esim. kulttuuri, yrityssuhteet) osallistaminen vaatii enemmän toimiston työtä, kuten erillisten sessioiden fasilitointia.
- Vapaaehtoiset edustavat laajasti eri korkeakouluja ja voivat tuoda tuoretta näkökulmaa prosessiin.

Jäsenten osallistuminen

- Edustajisto edustaa välillisesti kaikkia AYY:n jäseniä. Halutaanko jäsenistöä osallistaa myös suoraan?
- Jäsenistön osallistaminen mahdollista mm. avoimilla työpajoilla, kyselyillä ja verkkoavorihilla.
- Toisaalta lisäarvo voi olla pientä – edustajisto 45 jäsenellään edustaa jo monipuolista kirjoa ihmisiä ja mielipiteitä sekä edustaa jäsenistöä.

Vastakkaisissa vaakakupeissa on siis uudistuksen ketteryys ja yhteisön demokraattinen osallistaminen. Osallistamisen hyötyinä voidaan nähdä paremmin yhteisön tunteja välittävä linjapaperikokonaisuus ja mahdolliset uudet sisällölliset syötteen, jotka eivät pikaisen prosessin aikana ehdi nousta mukaan keskusteluun. Hintana on käytetyt työtunnit: kaikki linjapaperiuudistukseen käytetty aika on pois AYY:n muusta vaikuttamistyöstä.

5. Linjapaperiuudistuksen kustannus

Mitä enemmän kokkeja on sopan äärellä, sen pidempi keittoaika. Suurin linjapaperiuudistukseen liittyvä menoerä on toimiston työntekijöiden ja hallituslaisten siihen käyttämä aika. Linjapaperiuudistuksen kesto riippuu monesta muuttujasta (mm. linjapaperikokonaisuuden rakenteesta, toimiston kiireestä), mutta osallistamisen suhteen voi tehdä seuraavan nyrkkisäännön:

- i) Mikäli prosessi vedetään **työntekijöiden ja hallituksen kesken** ja edustajisto saa eteensä vain valmiiksi valmistellut päätösaasiat, voi työ olla valmista **toukokuun loppuun mennessä**.
- ii) Jos **edustajistoa, vapaaehtoisia ja/tai jäsenistöä osallistetaan kevyesti mukaan prosessiin**, pitkittävät erilaiset linjapaperi-iteraatiot ja tilaisuuksien fasilitointi prosessia toimisto-ohjelman **lokakuun loppuun**. Vapaaehtoisia voidaan kuulla helposti olemassa olevien toimielimien kautta, kuten esimerkiksi opinto- tai soponeuvostojaa kuulemalla.
- iii) Mikäli halutaan **osallistaa intensiivisesti edustajistoa, vapaaehtoisia ja jäsenistöä**, tuottavat erilaiset kuulemisalustat ja linjanmuodostusprosessin vaiheet **työtä koko loppuvuodeksi**. Laajamittaisen fasilitoinnin toteuttaminen edellyttää myös projektityöntekijän tai harjoittelijan palkkaamista.

Vaikuttamisen valiokunta toivoi saavansa toimiston puolesta valmiin linjapaperikokonaisuuden käsittelyynsä kahdeksi viikoksi ennen edustajiston käsittelyä. Edellä mainittu lisää kuukauden prosessin keston, kun otetaan huomioon sisällön iterointi toimistolla kommenttien pohjalta. Tämän toteutuminen käytännössä tarkoittaisi sitä, että ensimmäinen vaihtoehto on aikataulullisesti mahdoton toteuttaa, mutta toinen vaihtoehto on yhä avoinna.

Tarkkoja valmisteluun kuluvia AYY:n henkilöstön työtunteja on vaikea arvioida, mutta nyrkkisääntönä voi pitää sitä, että osallistavan työpajan fasilitointi vaatii yhden työntekijän kokonaisen työpäivän (7,5 h). Samoin jokaisen uuden sisällöllisen linjapaperi-iteraation laatiminen työllistää yhteenlaskettuna henkilöstöä noin 20 tunnin edestä. Mitä vähemmän vaiheita linjapaperin valmistelussa on, se vähemmän työtunteja kuluu.

Osa-aikaisen projektityöntekijän tai täyspäiväisen harjoittelijan palkkaaminen kolmeksi kuukaudeksi tuo kustannuksia 3500—5000 euroa.